

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

ЛІНГВІСТИЧНІ СТУДІЇ
LINGUISTIC STUDIES

МІЖНАРОДНИЙ ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Засновано в 1994 р.

Випуск 39

Вінниця ДонНУ імені Василя Стуса 2020

Редакційна рада: Лариса Азарова, доктор філологічних наук, професор (м. Вінниця, Україна); Флорій Бацевич, доктор філологічних наук, професор (м. Львів, Україна); Алеш Бранднер, доктор філологічних наук, професор (м. Брно, Чеська Республіка); Катерина Городенська, доктор філологічних наук, професор (м. Київ, Україна); Наталія Іваницька, доктор філологічних наук, професор (м. Вінниця, Україна); Олена Карпенко, доктор філологічних наук, професор (м. Одеса, Україна); Марія Конюшкевич, доктор філологічних наук, професор (м. Гродно, Республіка Білорусь); Ірина Кочан, доктор філологічних наук, професор (м. Львів, Україна); Анатолій Мойсієнко, доктор філологічних наук, професор (м. Київ, Україна); Лариса Пісарек, доктор габілітований, професор (м. Вроцлав, Республіка Польща); Людмила Попович, доктор габілітований, професор (м. Белград, Республіка Сербія); Анатолій Приходько, доктор філологічних наук, професор (м. Запоріжжя, Україна); Ігор Проценко, доктор філософії, доцент (м. Асунсьйон, Парагвай); Міхал Сарновський, доктор габілітований, професор (м. Вроцлав, Республіка Польща); Мар'ян Скаб, доктор філологічних наук, професор (м. Чернівці, Україна).

Редакційна колегія: Алла Архангельська, доктор філологічних наук, професор (м. Оломоуц, Чеська Республіка); Ірина Гарбера, кандидат філологічних наук (відповідальний секретар) (м. Вінниця, Україна); Юлія Голоцукова, кандидат філологічних наук, доцент (м. Маріуполь, Україна); Ілля Данилюк, кандидат філологічних наук, доцент (веб-редактор) (м. Вінниця, Україна); Ірина Домрачева, кандидат філологічних наук, доцент (м. Вінниця, Україна); Анатолій Загнітко, доктор філологічних наук, професор, член-кореспондент НАН України (заступник головного редактора) (м. Вінниця, Україна); Мілена Іванович, доктор габілітований, доцент (м. Белград, Сербія); Олександр Кіклевич, доктор філологічних наук, професор (м. Ольштин, Польща); Наталя Кобченко, доктор філологічних наук, доцент (м. Київ, Україна); Людмила Коваль, доктор філологічних наук, доцент (м. Вінниця, Україна); Тетяна Космеда, доктор філологічних наук, професор (м. Познань, Республіка Польща); Елла Кравченко, доктор філологічних наук, доцент (головний редактор) (м. Вінниця, Україна); Жанна Краснобаєва-Чорна, доктор філологічних наук, професор (м. Переяслав, Україна); Мотокі Номаті, доктор філологічних наук, професор (м. Хокайдо, Японія); Мар'яна Оленяк, кандидат філологічних наук, доцент (м. Вінниця, Україна); Ганна Ситар, доктор філологічних наук, доцент (м. Вінниця, Україна); Пшемислав Юзвікевич, доктор габілітований, професор (м. Вроцлав, Польща).

Рецензенти:

Біскуб І. П., д-р філол. наук, проф., завідувач кафедри прикладної лінгвістики Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

Грещук В. В., д-р філол. наук, проф., завідувач кафедри української мови Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника;

Олексенко В. П., д-р філол. наук, проф., декан факультету філології та журналістики Херсонського державного університету.

Видання затверджене Міністерством освіти і науки України як фахове («Перелік № 1 наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» // Бюлетень ВАК України. – 1999. – № 4); («Перелік наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» // Бюлетень ВАК України. 2009. № 12; затверджено постановою президії ВАК України від 18.11.2009 р. № 1-05/5; Наказ № 515 МОН України від 16.05.2016 р.); категорія «Б» (Наказ Міністерства освіти і науки України № 409 від 17.03.2020). Свідцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації серії КВ № 22549-12449ПР від 20.02.2017 року.

Затверджено до друку Вченою радою Донецького національного університету імені Василя Стуса (протокол № 11 від 24 квітня 2020 р.).

Засновник: Донецький національний університет імені Василя Стуса Міністерства освіти і науки України.
Використання матеріалів серії «Лінгвістичні студії Linguistic Studies» передбачає обов'язкове покликання на них.
Офіційний сайт збірника: <http://www.linguisticstudies.org/>.

Л 59 **Лінгвістичні студії Linguistic Studies:** зб. наук. праць / Донецький національний університет імені Василя Стуса; гол. ред. Ж. Краснобаєва-Чорна. – Вінниця: ДонНУ ім. Василя Стуса, 2020. – Вип. 39. – 166 с.

Print ISSN 1815-3070
Online ISSN: 2308-0019
ISBN 966-7277-88-7

Розглянуто актуальні проблеми теорії мови, з'ясовано напрями еволюції морфологічних і синтаксичних категорій, визначено актуальні проблеми зіставно-типологічного вивчення мов, а також лінгвістики тексту, дискурсології й дискурс-аналізу, встановлено особливості функційної семантики фразеологічних і лексичних одиниць, окреслено особливості розвитку етнолінгвістики, лінгвокультурології та ономастики, висвітлено напрями прикладної лінгвістики, висловлена оцінка актуальності та значущості нових лінгвістичних праць.

Для науковців, викладачів, аспірантів і студентів-філологів.

УДК 801.808.804.807

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE
OF UKRAINE
VASYL' STUS DONETSK NATIONAL
UNIVERSITY

**LINHVISTYCHNI STUDIYI
LINGUISTIC STUDIES**

INTERNATIONAL COLLECTION OF SCIENTIFIC PAPERS

The collection was established in 1994

Volume 39

Vinnytsia Vasyl' Stus DonNU 2020

Editorial Council: Larysa Azarova, Doctor of Philology, Professor (Vinnytsia, Ukraine); Floriy Batsevych, Doctor of Philology, Professor (Lviv, Ukraine); Alesh Brandner, Doctor of Philology, Professor (Brno, Czech Republic); Kateryna Horodenska, Doctor of Philology, Professor (Kyiv, Ukraine); Nataliia Ivanytska, Doctor of Philology, Professor (Vinnytsia, Ukraine); Olena Karpenko, Doctor of Philology, Professor (Odesa, Ukraine); Maria Koniushkevich, Doctor of Philology, Professor (Grodno, Belarus); Iryna Kochan, Doctor of Philology, Professor (Lviv, Ukraine); Anatoliy Moysiienko, Doctor of Philology, Professor (Kyiv, Ukraine); Larysa Pisarek, Doctor of Philology, Professor (Wroclaw, Poland); Lyudmyla Popovych, Doctor of Philology, Professor (Belgrade, Serbia); Anatoliy Prykhodko, Doctor of Philology, Professor (Zaporizhzhia, Ukraine); Igor Protsenko, Doctor of Philosophy, Associate Professor (Asunción, Paraguay); Michal Sarnowski, Doctor of Philology, Professor (Wroclaw, Poland); Marjan Skab, Doctor of Philology, Professor (Chernivtsi, Ukraine).

Editorial Board: Alla Arkhanhelska, Doctor of Philology, Professor (Olomouc, Czech Republic); Iryna Harbera, Candidate of Philology (Executive Secretary) (Vinnytsia, Ukraine); Yuliia Holotsukova, Candidate of Philology, Associate Professor (Mariupol, Ukraine); Illya Danyliuk, Candidate of Philology, Associate Professor (Web Editor) (Vinnytsia, Ukraine); Iryna Domracheva, Candidate of Philology, Associate Professor (Vinnytsia, Ukraine); Anatoliy Zahnitko, Doctor of Philology, Professor, Corresponding Member of NAS of Ukraine (Deputy of Editor-in-Chief) (Vinnytsia, Ukraine); Milena Ivanovych, Doctor of Philology, Associate Professor (Belgrade, Serbia); Oleksandr Kiklevych, Doctor of Philology, Professor (Olsztyn, Poland); Natalia Kobchenko, Doctor of Philology, Associate Professor (Kyiv, Ukraine); Liudmyla Koval, Doctor of Philology, Associate Professor (Vinnytsia, Ukraine); Tetiana Kosmeda, Doctor of Philology, Professor (Poznan, Poland); Ella Kravchenko, Doctor of Philology, Associate Professor (Vinnytsia, Ukraine); Zhanna Krasnobaieva-Chorna, Doctor of Philology, Associate Professor (Editor-in-Chief) (Vinnytsia, Ukraine); Kostiantyn Mizin, Doctor of Philology, Professor (Pereiaslav, Ukraine); Motoki Nomachi, Doctor of Philology, Professor (Hokkaido, Japan); Marjana Oleniak, Candidate of Philology, Associate Professor (Vinnytsia, Ukraine); Hanna Sytar, Doctor of Philology, Associate Professor (Vinnytsia, Ukraine); Przemysław Józwickiewicz, Doctor of Philology, Associate Professor (Wroclaw, Poland).

Reviewers:

Biskub I., Doctor of Philology, Professor, Head of the Department of Applied Linguistics at Lesya Ukrainka Eastern European National University;

Greshchuk V., Doctor of Philology, Professor, Head of the Department of the Ukrainian Language at Vasyl Stefanyk Precarpathian National University;

Oleksenko V., Doctor of Philology, Professor, Dean of the Faculty of Philology and Journalism at Kherson State University.

Publication is approved by HAC of Ukraine as a special ("The List No 1 of Ukrainian Scientific Special Publications, in Which the Results of PhD and Doctoral Theses May Be Published" // Bulletin of HAC of Ukraine. – 1999. – No 4); ("The List of Ukrainian Scientific Special Publications, in Which the Results of PhD and Doctoral Theses May Be Published" // Bulletin of HAC of Ukraine. – 2009. – No 12; approved by the Resolution of the Presidium of HAC of Ukraine No 1-05/5 dated 18.11.2009; Decree No 515 of MES of Ukraine dated 16.05.2016); Category "B" (Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine No 409 of 17.03.2020). Certificate of State Registration of Printing Mass Media of Series KB № 22549-12449IIP dated 20.02.2017. The collection was approved for publication by the Academic Council of Vasyl' Stus Donetsk National University (Proceedings No 11 dated April 24nd, 2020).

Founder: Vasyl' Stus Donetsk National University of MES of Ukraine.

At use the materials of the series reference to "Linhvistychni Studiyi Linguistic Studies" is obligatory.

Official website of the Collection: <http://www.linguisticstudies.org/>.

Л 59 **Linhvistychni Studiyi Linguistic Studies** : collection of scientific papers / Vasyl' Stus Donetsk National University; Ed. by Zh. Krasnobaieva-Chorna. – Vinnytsia : Vasyl' Stus Donetsk National University, 2020. – Vol. 39. 166 pp.

Print ISSN 1815-3070
Online ISSN: 2308-0019
ISBN 966-7277-88-7

The collection considers current issues of the theory of language, ascertains the tendencies of evolution of morphological and syntactic categories, identifies the topical issues of comparative-typological study of languages, as well as text linguistics, discourse studies, and discourse analysis, determines the peculiarities of functional semantics of lexical and phraseological units, outlines the features of ethnolinguistics, linguoculturology, and onomastics, highlights the areas of applied linguistics, denotes the evaluation of relevance and importance of recent linguistic works.

The collection is intended for scientists, lecturers, post-graduate students and students-philologists.

UDC 801.808.804.807

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I Теорія мови	7
<i>Загнітко Анатолій, Краснобаєва-Чорна Жанна. Іменниково-морфологічні ідентифікатори: структурна типологія (іменниково-морфологічний рід)</i>	7
РОЗДІЛ II Актуальні проблеми морфології	23
<i>Гушніт Ольга. Денумеративні дієслова української мови</i>	23
РОЗДІЛ III Теоретичні питання синтаксису	35
<i>Ситар Ганна. 50 відтінків N₂: про одну модель прецедентних синтаксичних фразеологізмів</i>	35
РОЗДІЛ IV Функційна семантика лексичних і фразеологічних одиниць	48
<i>Важеніна Олена. Вияви авторського усічення фразеологічних одиниць у химеріаді Євгена Гуцала</i>	48
<i>Клименко Наталія. Досвід картографування побутової лексики українських східностепових говірок</i>	58
<i>Мельник Наталія. Етноніми та способи їх репрезентації у сучасній лінгвістиці</i>	70
РОЗДІЛ V Проблеми лінгвістики тексту, дискурсології, когнітивної лінгвістики	83
<i>Романишин Наталія. Художня концептуалізація з перспективи когнітивної стилістики (на матеріалі поезії Вільяма Вордсворта)</i>	83
<i>Царьова Ірина. Лінгвоцентричний аспект юридичного тексту</i>	97
РОЗДІЛ VI Лінгвогеографія, соціолінгвістика, ономастика й термінологія: актуальні підходи, категорії та аспекти	107
<i>Мізін Костянтин, Коростенські Йиржі. До питання про «методологічний примітивізм» у лінгвокультурології</i>	107
<i>Черненко Ольга. Мовне вираження концепту БОГ у поетичному просторі Віктора Бойка</i>	118
РОЗДІЛ VII Прикладна лінгвістика: напрями й аспекти дослідження	126
<i>Болкарьова Олександра. Загальна картина сучасної дистанційної освіти</i>	126
РОЗДІЛ VIII Хроніки / Рецензії й анотації	137
<i>Антонюк Олена, Загнітко Анатолій. Традиційні українські прізвища в новій інтерпретації</i>	137
<i>Загнітко Анатолій. Мовна особистість у науковому дискурсі</i>	146
<i>Мойсієнко Анатолій. Нові здобутки аксіофраземної прагматики</i>	154
<i>Струганець Любов. Вербалізація невербаліки: процес і явище</i>	157
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	161
ВІДОМОСТІ ПРО РЕЦЕНЗЕНТІВ	163

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ НЕВЕРБАЛІКИ: ПРОЦЕС І ЯВИЩЕ

Рецензія на монографію: *Осіпова Т. Невербальна комунікація та своєрідність її омовлення в українському дискурсі: монографія. Харків: Вид-во Іванченка І. С., 2019. 388 с.*

DOI 10.31558/1815-3070.2020.39.15

УДК 81.42

Прагматичні тенденції поступу лінгвістичної науки зумовлюють формування й розвиток нових теорій і напрямів, пов'язаних із виявленням потенційних можливостей мови й ефективністю їхнього використання в комунікації. Ця теза суголосна з позицією А. Загнітка, який зазначає: «Сучасна лінгвістика все більше уваги приділяє пошуку відповіді на щонайактуальніші питання сьогодення: як співвідноситься мова і мислення, як витворюється та функціонує мовна картина світу, як мовно-когнітивна свідомість індивіда співвідноситься з мовною свідомістю колективу, загальнонаціональним мовно-когнітивним простором...».

Закономірно, що *комунікативна лінгвістика* як вектор такого розвитку охоплює питання вивчення процесів спілкування «живою» природною мовою з урахуванням фізичних, фізіологічних, психологічних, соціальних, контекстних, ситуативних та інших складників комунікації, закономірностей взаємодії мовних і позамовних засобів, специфіки організації мовного коду і в межах загальної *теорії комунікації* опосередковує й інтегрує зв'язки з іншими гуманітарними науками. Вивчення екстралінгвальних чинників дискурсу спрямовує науковий пошук у площину *невербальної комунікації* (НК), яка в такому ракурсі виявляє ознаки трансдисциплінарності, синтезуючи різноманітні знання й репрезентуючи їх на новому рівні, що загалом сприяє зародженню нових наукових напрямів чи наукових дисциплін.

Теорія НК спирається переважно на праці зарубіжних антропологів другої пол. ХХ ст. і розвивається, відповідно, у функційному річищі *комунікативістики* – науки, що досліджує рух інформаційних потоків комунікативної природи в міжособистісному, масовому й міжкультурному спілкуванні. Як складник *комунікативної лінгвістики* НК репрезентує взаємодію невербальної системи знаків з мовною системою. У цьому аспекті на сьогодні лінгвістика має досить ґрунтовний доробок і зарубіжних, і українських учених, але стрімкий розвиток та поліпарадигмальність сучасних наук зумовлюють утворення методологічних, термінологічних та інших лакун, відповідно – детермінують нові комплексні дослідження.

Монографія Т. Осіпової, яка нещодавно вийшла друком, присвячена актуальній і новій в українському мовознавстві проблемі, що стосується становлення й розвитку *теорії вітчизняної НК* та опису шляхів її омовлення. Авторка ретельно простежила процес розбудови методологічних засад НК крізь призму наукових концепцій О. Потебні, І. Франка, Л. Булаховського, Д. Овсянико-Ку-

ликовського, М. Йогансена, Ю. Шевельова, запропонувала авторську періодизацію формування *української теорії НК*, обґрунтувала методологічну базу, термінополе, систему параметрів дослідження НК з урахуванням міждисциплінарних тенденцій розвитку сучасної лінгвістики. Усе це надало змогу сформувати авторську концепцію репрезентації невербальної комунікації в усному й писемному мовленні українців («омовлення невербаліки»), а також виокремити відповідний підрозділ комунікативної лінгвістики – «Вербалізація невербаліки», який на когнітивному рівні репрезентує мовну й комунікативну компетентності мовця, що демонструє особистісний внесок докторантки в теорію невербальної комунікації.

Робота має чітку й умотивовану структуру: складається з передмови, підготовленої доктором філологічних наук, професором Т. Космедою, вступу, п'яти розділів, загальних висновків, резюме російською й англійською мовами, загального списку використаної літератури й джерел, предметного та іменного покажчиків. Окремі положення монографії ілюструють схеми й таблиці, що вдало унаочнюють теоретичні положення праці.

У першому розділі «*Дослідження проблематики невербальної комунікації в українському мовознавстві. Розбудова методологічних засад*» ґрунтовно розглянуто історію становлення теорії НК (з окресленням відповідної періодизації) та специфіку її опису в українському мовознавстві. Запропоновано дескрипцію особливостей інтерпретації НК відомими теоретиками українського мовознавства. Авторка переконана, що витoki теорії НК репрезентовані в системі поглядів О. Потебні, оскільки саме він окреслив значення невербаліки та паравербаліки в онтології мови, виробленні системи усталених образів, в основі яких актуалізація відповідної внутрішньої форми, заґрунтована на омовленні невербальних параметрів. Дослідниця наголошує, що виробленню початків метамови української невербаліки сприяв І. Франко. Саме він заклав основи невербальної дискурсивної практики, лексикографування мовних одиниць комунікативного змісту задовго до «прагматичної епохи» у світовому мовознавстві.

Визначаючи роль учнів О. Потебні (Д. Овсянико-Куликовського, М. Йогансена), які вагомо збагатили термінологічне поле НК, розширили сферу емпіричних досліджень, зробили конкретний внесок у формування метамови НК, Т. Осіпова позиціонує теоретичні постулати Л. Булаховського, пов'язані із з'ясуванням сутності НК, зокрема її зв'язок із комунікацією вербальною, лінгвістичний статус, типи та функції деяких невербальних засобів. Також уперше розглянуто лінгвістично-мемуарну спадщину Ю. Шевельова (Шереха) під кутом зору теорії НК, що, як виявилось, висвітлює нові предмети когнітивного інструментарію. У цьому ж розділі докладно описано подвійний модус комунікації та систему параметрів дослідження НК, її метамову. Єдність *вербального й невербального* складників комунікативної лінгвістики як відповідних типів комунікативної взаємодії заґрунтована на понятті *комунікативна компетенція*, що є ключем декодування задуму мовця, вкладеного в повідомлення. Зважаючи на семіотичну природу НК, ключову роль невербаліки у формуванні дискурсу, авторка пропонує сміливу концепцію вдосконалення структури КЛ унаслідок її

розширення третім типом взаємодії – *вербалізацією невербаліки* – засобом знакового опосередкування свідомості людини, що визначається, з одного боку, мовною, а з іншого – комунікативною компетенцією. Дослідниця вмотивовує статус виокремленого розділу як *процесу* «подвійного кодування», породження нових смислів, переходу від особистісних смислів адресата до їхнього втілення в значення одиниць мовного коду і як *явища* – синкретичного напрямку КЛ, самостійного розділу, що має відповідні мету, завдання, метамову, фіксується мовними одиницями різних рівнів. Діахронічний огляд дослідження теорії НК подано в цьому розділі досить переконливо й розлого. Зауважмо однак, що варто було згадати праці (насамперед підручники з комунікативної лінгвістики), які з'явилися в сучасному українському мовознавстві, у яких хоча б частково розглянуто теорію НК.

Другий розділ «*Класифікаційні параметри НК і процес вербалізації невербаліки. Практика лексикографування НК*» присвячений докладній характеристиці основних параметрів НК. Відрадно, що тут показано, як відбувається процес вербалізації невербаліки засобами різних рівнів мовної системи, представлено лінгвокреативність українців у творенні власних назв з актуалізацією параметрів невербаліки, вивчено вітчизняний і зарубіжний досвід лексикографування невербаліки й запропоновано концепцію словника невербальних засобів української лінгвокультури.

Третій розділ «*Можливості відтворення НК в українському писемному мовленні, аспекти та методика опису*» містить важливу інформацію про способи відтворення невербаліки в українському писемному мовленні, які ґрунтуються на принципах експліцитності й імпліцитності. Такий підхід сприяв формуванню відповідної типології контекстів, що надають можливість здійснити розкодування комунікативної інформації крізь призму омовлення невербаліки. Цікавим видається проектування НК у сферу лінгвопоетики, наслідком чого стає виокремлення одного з аспектів теорії і практики «Вербалізації невербаліки» – орнаментальної невербаліки, вихідним матеріалом лінгвопоетичного дослідження якої слугують ті вияви внутрішньої форми мови, що, потрапляючи в поетичний текст, стають важливим складником художньої внутрішньої форми. А це значить, що метод лінгвопоетичного дослідження передбачає аналіз усієї сукупності лінгвістичних засобів фонетичного, лексичного, граматичного, стилістичного характеру, що використовуються в художньому тексті і визначають його унікальність, неповторність.

Четвертий розділ «*Своєрідність омовлення невербаліки в різних типах дискурсивної практики українців*» надає змогу простежити лінгвокреативність в омовленні невербаліки, що виявляється в усній народній творчості (пареміях, народних піснях), а також у художніх текстах майстрів красного письменства (таких, як Т. Шевченко, І. Франко, С. Руданський, М. Коцюбинський, В. Симоненко, Л. Костенко, М. Вінграновський, Ю. Андрухович, Л. Дереш) й у сучасному публіцистичному мовленні, де з'являються нові засоби вербалізації невербаліки. Усе ж вважаємо, що авторка повинна була надати мотивацію, чому для

опису специфіки вербалізації невербаліки обрала саме названих письменників. Така згадка увиразнила б концепцію дослідження.

П'ятий розділ «*Лінгвоперсонологія: невербальна компетенція мовної особистості та методика її опису*» логічно узагальнює попередній. Саме у завершальному розділі дослідження уведено термін «невербальна компетенція» як такий, що доповнює теорію лінгвоперсонології, відповідно характеризує вишукану мовну особистість. Авторка подає зразки опису вишуканих мовних особистостей на прикладах відомих особистостей різних епох – І. Франка й Л. Лисиченко, послідовно репрезентуючи методику опису невербальної компетенції мовної особистості. Хоч, як видається, варто було більш ретельно обрати різні типи мовної особистості для опису їхньої невербальної компетенції з урахуванням системи соціологічних чинників, зокрема гендерного, а також часових та просторових параметрів. Тоді можна було б зробити більш ґрунтовні висновки.

У цьому ж розділі Т. Осіпова репрезентує власний досвід щодо викладу матеріалу з проблематики невербальної комунікації у вишівських підручниках для іноземних студентів, пропонує систему вправ, довідковий матеріал, що також показує нові можливості авторської теорії в практиці викладання української мови (як іноземної зокрема). Отже, теорія мала належну апробацію.

У висновках логічно підсумовано напрацьоване, підтверджено висунуту гіпотезу. Узагальнення увиразнюють доробок авторки: вперше на широкому дискурсивному тлі всебічно репрезентовано основи національної невербальної комунікації й описано практику вербалізації відповідних невербальних знаків національної лінгвокультури. У результаті відкрито новий напрям лінгвістики.

Переконані, що монографія Т. Осіпової зацікавить широке коло читачів (фахівців з комунікативної лінгвістики, психологів, соціологів, політологів, етнологів, культурологів та ін.), оскільки розкриває таємниці вербалізації невербаліки, спонукає до нових пошуків на безмежному полі прагматики.

Любов Струганець